

Szerzetesrendek Magyarországon (5.)

A szerviták és a szaléziak

Hét előkelő firenzei nemes 1234-ben elhatározta, hogy új életet, önszorgatott remetéletet kezd élni olyan szerzet keretében, amelynek első és legfőbb célja Szűz Mária dicsérete. E célból a Firenze melletti Monte Senarion kolostort alapították. Firenze püspöke a Szent Szűz fájalmának emlékére fekete szerzetesi ruhába öltöztette, és Szent Ágoston Regulájának megtartására kötelezte őket. Regulájukat később *Benitus Szent Fülöp* rendfőnök öntötte végső formába. A szerviták rendjét XI. Benedek pápa 1304-ben ünnepélyes megerősítéssel hagyta jóvá (*Ordo Servorum Mariae*, röviden O. S. M., azaz *Szűz Mária szolgálói*). 1320-ban a rendtagok száma csaknem elérte a tízezer főt. *Lelkipásztorokdással, igehirdetéssel, prédikálással* foglalkoztak a foglalkoznak ma is.

Magyar földre 1649-ben érkeztek, mégpedig a Sopron vármegyei – ma Ausztriához, Burgenlandhoz tartozó – *Loretombá*, ahol az itáliai Loretto Szűz Mária kégszobrának másolata állt egy kápolnában. 1651-ben *Nádásdy Ferenc* gróf a Széplőtelen fogantatásnak szentelt templomot és kolostort kezdett itt építtetni a szerviták részére, amelynek belső udvarára helyezték át az eredeti kápolnát. Loretom csakhamar keresztet búcsújáróhelyé vált.

A rend, fokozatosan alapropdva, 1689-ben Pesten és Egerben alapított új kolostort. *II. József*, mint haszontalan, megszüntette a loretomi rendházat, a másik kettőt azonban nem bántotta.

A szerviták újabb házakat is létesítettek. 1928-tól ők gondozták a máriaremetei kegyhelyet, 1938-tól Makkosmáriát, 1940-től fiúinternátust vezettek *Makón*, lelkipásztorokdáltak a csatka Szentkúton, 1947-től pedig Törökszentmiklóson. 1950-ben a magyar állam őket is feloszlatta.

A *szerviták női szerzetét*, a Congregatio Sororum Servarum Mariae-t (Szűz Mária Szolgálóleányait) 1332-ben *Falconieri* Szent Julianna alapította. A pápai jóváhagyást 1424-ben nyerték el. Magyarországon 1922-től 1950-ig tevékenykedtek. Rákosszentmihályon elemi iskolát és internátust, Feldebrón óvodát és elemi iskolát, Budapesten és Kőszegen óvodát és napköziotthonot, Kondoroson és Győrött elemi iskolát és óvodát tartottak fönn – mint a többi szerzet, 1950-ig.

Giovanni Don Bosco torinói házába fogadott egy kőművesinást, akit egyre több ágrólszakadt fiú követett. Don Boscónak hamarosan segítőtársai is akadtak, s így jött létre 1859-ben *Szalézi Szent Ferenc Társasága* (szaléziánusok, *Societas S. Francisci Salesii*, röviden *S. S.*). Tagjai a világi papok renverendáját viselő papok és laikus testvérek. Alapszabályukat IX. Pius pápa 1874-ben hagyta jóvá. A rend fő célja a *modern kor társadalmi bajainak orvoslása az ifjúság helyes nevelésével és a krisztusi szeretet sokoldalú gyakorlásával*. Don Bosco nevelési módszere a megelőzés.

Hazánkban 1900 óta működnek. Ekkor hívta be őket *Eredics Ferencné* Szombat-hegyre, ahol csakhamar fiúnevelő intézetet létesítettek. 1902-ben *gróf Károlyi István* Rákospalotára hívott szaléziákat, ahol megalapították a híressé vált *Szalézi Nyomdát* és a *Clarisseum* fiúnevelő intézetet. Ez a nyomda olcsó és színvonalas kiadványok szreivel szolgáltatta a fiatalok lelki életét. A szalézi diákokat és öregdiákokat az itt nyomott *Szalézi Értesítő* tartotta egyben.

Csernoch János hercegprímás 1913-ban Péliföldszentkeresztre telepített szaléziákat. A korszerű, a legszegeyebbekkel és legelghagyottabbakkal foglalkozó szerzetre égetően nagy szükség volt hazánkban. Ezért terjedt gyorsan (1919: Nyergesújfalú, gimnázium; 1920: Óbuda, árvaház; 1925: Esztergomtábor, rendi tanulmányi ház, fiúnevelő, ipariskola; 1927: Újpest és Visegrád, fiúnevelő otthonok; 1932: Gyula, középiskolai internátus.)

A magyar rendtartomány 1929-ben önállósult. 1950. évi feloszlításakor 250 tagot számlált.

A *szaléziák női rendjét* Segítő Szűz Mária Leányai Kongregációjának hívták. 1872-ben alapította *Mazzarello Mária*. Napjainkban egyike a legnagyobb lélekszámú szerzetesközösségnek: 1500 helyen több mint tizenhétezer szalézi nővér dolgozik a lelkek megmentésén. Magyarországon 1937-től 1950-ig munkálkodtak (Olád, Mándok, Tény és Budapest). 1990-ben megkezdtek hazai újjászervezésüket. (Folytatjuk.)

DR. CSONKARÉTI KÁROLY

Kelet és Nyugat között (4.)

Régiók, országok és konföderációk

A feudalizmus korában egy-egy királyság megannyi tartomány, kisebb-nagyobb autonóm területi egység tarka szövetsége volt. Mint ismeretes, a régi magyar királyságnak évszázadokon keresztül társországja volt *Horvát-Szlavonország*, sajátos közjogi helyzete volt az országok belül *Erdélynek*. De se szeri, se száma a különböző, kisebb területre kiterjedő és szűkebb

területre kiterjedő és szűkebb jogkörrel rendelkező autonómiáknak, mint például a kunoké, a jászoké vagy a székelké. A tagoltóság érzékeltetésére idézzük föl, milyen önálló igazgatású területek léteztek a történelmi Szepes megye területén: *Kisvármegye*, *Nagyvármegye*, a *Hoszonnégy királyi város grófsága*, a *Bányavidék*, *Késmárk városa*, *Lőcse városa*, az elzálogosított tizenhárom királyi város, *Tizenegy királyi város grófsága*, *Tizenhat szepesi városi grófság*.

A nemzeté válás folyamatában a regionális vagy tartományi önállóság lehetett eszköze és gátja is a céloknak. A magyar nemzeti mozgalom egyik fontos követelése volt az unió Erdellyel, a románok viszont a tartomány önállóságához tagaszkodtak. A szerbek megújították ekkor régi követelésüket, hogy Magyarországon belül önálló területet kapjanak, a *Vajdaság* végül a *Bach* korszakban született meg.

Fölfoghatjuk térségünket *Európa átjáróházában* is, de olyan területek, amelynek birtoklása, összefogása döntő európai pozíciót biztosított. A középkorban több uralkodóhoz kísérletet tett ilyen integráció megvalósítására, a cseh Premysl-ház éppúgy, mint a mi Anjou-házunk, vagy a lengyel Jagellók, végül a kora újkorban a Habsburgoknak sikerült. A nemzeté válás korában már nem dinasztikus keretekben gondolkodtak; és világos volt, hogy két nagy birodalomképző hatalom közé került térségünk. Nagy mozgósító ereje volt a szláv népek összetartozását, kölcsönösséget

Európában ma sokan azt állítják, lejárt a nemzetállamok ideje. Sokkal fermészetesebbek a kisebb egységek, ezek alkotják majd együtt az egész kontinensre kiterjedő konföderációt.

Kelet-Közép-Európában is tanúi vagyunk a „szűkebb hazánk” öntudatosodási folyamatának. *Szlovénia, Horvátország és Szlovákia* önállósodni akar, de olyan történelmi tartományok is hallatnak magukról, mint *Morvaország és Istria*, vagy a szerb „*Határvidék*” (*Krajina*) *Horvátországban*. Megszólalnak a kisebb, már-már elfeledett népesoportok képviselői, nemrégiben tartották például első világtalálkozójukat a *ruszinok a szlovákiai Mezőlaborcon*.

hangsúlyozó gondolatnak, hiszen a kisebb népeknek biztatást adott a jövőhöz. Viszont az orosz cári expanzió lehetőségét is előrevetítette. Voltak olyan politikusok, akik a Habsburg-monarchiát kívánták szövetségi állammá átfórmálni, főleg a szláv érdekeket szem előtt tartva. A lengyel emigráció – különösen 1848-tól – szlávok és nem szlávok közép-európai együttműködésért munkálkodott, *Kossuth* dunai konföderációt (elsősorban Délkelet-Európa felé tekintve) tervezett.

Mégis, mind a 19., mind a 20. században nagyhatalmi célok érdekében történt meg a terület „megszervezése”, általában kijátszva egymás ellen az itt élő népeket. Ezt tette a német fasizmus és a sztalin bolsevizmus is. Nem véletlen, hogy a kommunista rendszer évtizedei alatt minden internacionalista propaganda mellett országaink egymással lényegében csak Moszkván keresztül tartották a legfontosabb politikai és társadalmi kapcsolatokat.

A kommunizmus óriási méretű központositást hozott, a helyi autonómiák tudatos fölszámolását, a tájához fűződő érzelmek, hagyományok lebecsülését. Nem véletlen, hogy térségünkben a politikai változások nyomán újraélednek a regionális tudatok. Egyre többet hallhatunk olyan tájakról, amelyeket legfőnnebb történelemkönyvekből ismerünk. *Morvaországban* komoly erőt képez az autonóm morva mozgalom; készült nemrégiben olyan fölmérés, amely szerint a terület lakóinak 40 százaléka

morva nemzetiségűnek vallja magát (természetesen mindnyájan csehül beszélnek).

Jelenleg a regionalizmus Jugoszláviában és Csehszlovákiában tapasztalható legerősebben, nem egy esetben igen határozott politikai és gazdasági elképzelésekkel. *Lengyelországban* és nálunk sokkal kevesebbet lehet erről hallani. *Romániában* kényes kérdés, hiszen Erdély bármilyen különállását a román politikai közvélemény szeparatizmusnak tartja.

A regionális törekvéseket jellegük szerint két fő csoportra lehet osztani. *Részben az etnikai-nyelvi azonosság tényére hivatkozva kívánnak önállósággal bíró területi egységet létrehozni, részben pedig hagyományos tartományi keretekben gondolkodnak*. Kérdéses, hogy a két szövetségi állam (Csehszlovákia, Jugoszlávia) tagköztársaságai mennyiben tekinthetők régióknak, hiszen Szlovákia vagy Horvátország konföderációi szeretne, a nemzetközi kapcsolatokban önálló szubjektumként kíván föllépni.

Az utóbbi hónapokban az említettek mellett hallani lehetett regionális törekvésekről Kelet-Szlovákiában, Szlovénia Stajersko-nak (a történelmi stájer tartomány szlovénok lakta része) nevezett részében. Kétségteljesen a régiók ébredése napjaink egyik fontos tendenciája.

Közép-Európa keleti fele évtizedek – vagy évszázadok? – után elsősorban önmagáért felelős ma. Senki sem kételkedik abban, hogy szükség van a térség népeinek az együttműködésére. Úgy tetszik, a gyakorlati lépések megtételében bizonytalanok és késlekedők vagyunk. Akárhogyan vélekedik bárki is, a térség európai integrációjának esélyeit, ha a szomszédok nem találják meg a megértés és megegyezés módját.

(Folytatjuk.)

KISS GY. CSABA

A barakkok között csak nehezen találjuk meg a Csongrád Megyei Gyermek- és Ifjúságvédő Intézet algyői otthonát. Ugyanis erre felé minden építmény egyformán szűrőkészöld, legfeljebb a drótkerítések színe különbözik. A kavicstól, gáztól foltos, hepehupás udvart vasrácsos kapu választja el a falutól. Az emeletes panelházak, melyek az út másik oldalán magasodnak, azoké a rendezett életű, irigylésre méltó falusiaké, akik elmondhatják magukról: saját lakással rendelkezhetnek. Fotóriporter kollégámmal legelőször *Bea és Péter* „lakásában” vendégeskedünk. A cirka tizenhat négyzetméteres helyiséget a házaspár csinosan berendezte. A szekrénytől, fotelektől a szinte alig maradt talpalatnyi hely a szobában.

– Színes tévénk is van, csak most elromlott – magyarázza a férj, aki két éve senki keletébe és nem régen él csak igazi családban. *Petra*, a gyönyörű szemű, tizenhárom hónapos kislánya a kiságyban játszik.

– *Ismeri a szüleit?* – kérdezem a tizenkilenc éves apától.

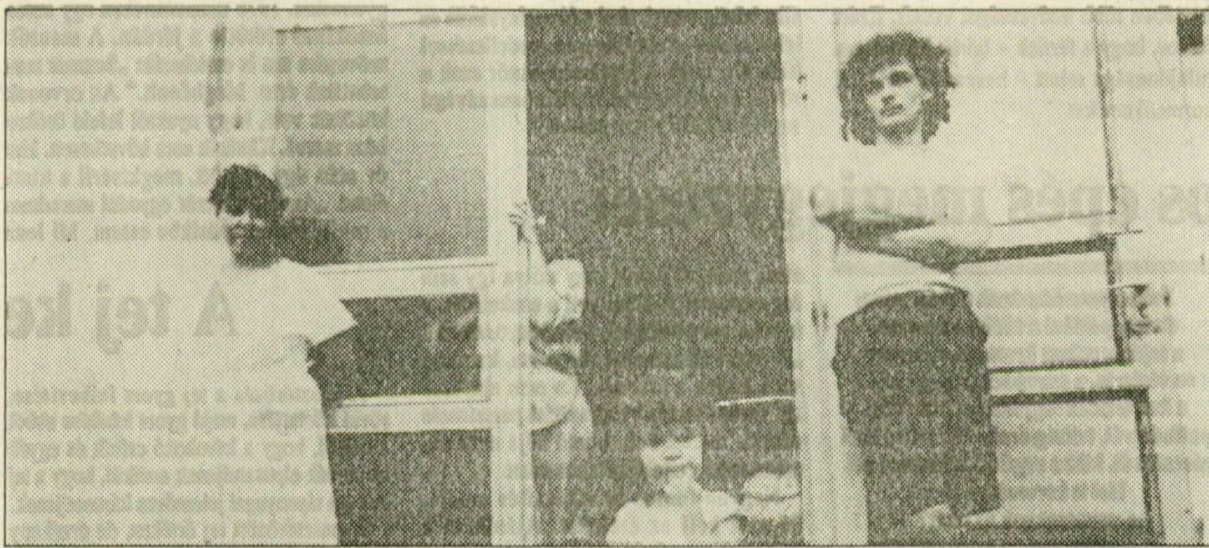
– Találkoztam velük úgy öt-hat évvel ezelőtt, nem kívánom őket többször látni. Ha lesz lakásunk, meg tudunk állni a saját lábunkon. Szívesen mesélek, de engem ne fotózzanak le, mert szégyenlem, hogy így élünk. Én a Londoni körüti gyermekotthonban nőtem föl, *Bea* meg a vásárhelyi intézetben. Három évig jártunk együtt, néhányszor meg akartunk szólni, de végül is, ha meggondolom, sokkal könnyebb életünk volt az intézetben, mint itt. Mindenünk megvolt, gondoskodtak rólunk.

– *Végül is ez a szükségmegoldás is a gondoskodás eredménye, nem?*

– Igen, mert különben az utcán kezdték volna – kapcsolódik be a beszélgetésbe *Bea*, aki néhány nap múlva lesz tizenéves. Nekem meghaltak a szüleim, a bútorokat az árvasági és az életkezdési segélyekből vettük, havi négyezer méltányossági gyst kapok, *Péter*, ha jó hónapunk van, megkeres nyolcat, kilencet. Abban reménykedünk, hogy három éven belül megkapjuk a „tanácsi” lakást.

A házaspártól a közös konyhába visz az utunk. A nyitott, vasrácsos ablakon betódul a délutáni hőség, a harminc fokra még ráfejel a gáztűzhely melege. Egy fiatalember serpenyőben krumplit süt, kíváncsi tekintetű kisgyerekek rohagnak

„Mi barakkosok vagyunk”

Nem tudom, hány gyermek él Csongrád megyében, így azt sem tudom, az összes kiskorú számának hány százaléka az 1027. Ennyien élnek erre felé édes szülők nélkül, állami gondozásban.

Az elmúlt évben 103 gyereket vett föl a megyei Gyermek- és Ifjúságvédő Intézet, és 208-nak szüntette meg a gondozását. Ennél valamivel kevesebb azoknak a száma, akik végleg kiléptek a nevelőotthonok kapuján, akik kezdik úgy az életet, hogy mögöttük nincsen család, ahonnan elrugaszkozhatnak. A nagy ugrás a felnőttkorba azoknak az ifjú embereknek sem könnyű, akiknek apuka, anyuka tart biztonsági hálót.

Akik állami otthonban nőnek föl, tizennyolc évesen egyik pillanatról a másikra magukra maradnak, s honnan is tudhatnák, hogyan kell élni.

ki s be az ajtón. Kérdéseimre egy csinos, 24 éves hölgy, *Mária* válaszol készségesen.

– Tudja, ez a hely menedéknak nagyon jó. Én a két gyerekemmel azért jöttem ide otthonba, mert egyedül nem bírtam volna az albéleti díjat fizetni. Gyerekkoromban állami gondozott voltam, mikor az intézetből kikerültem, férjhez mentem, de sajnos a házasságom nem sikerült. Szerencsére ide visszajöhöttem. Itt minimális összeget kell fizetni a gázért, villanyért, de hát ez nem végleges megoldás. Az emberek azt hiszik, az állami gondozottak mind gengszterek lesznek. Ez nem igaz. Van rendes munkahelyem, a szalámi-gyárban dolgozom. Megkeresem a kilenc-tízezret, de két gyerekkel nem tudok belőle megélni. A kislám ösre lesz első osztályos, csak a beiskolázása ötezerbe kerül.

Mária kisláival is összeismerkedünk. A távirányítású autóját és a tolltartóját is

megmutatja. A kisserác láthatóan jól érzi magát, hiszen a 20 kiskorú között akad játszótárs. A lakók legifjabbika *Sanyika*, csak pár hetes. *Édesanyja*, *Mária* tizenéves kismama. Mikor megtudja, mi járásban vagyunk, megoldódik a nyelve.

– Azt is írja meg föltétlen, hogy minket itt a faluban lenéznek. Mi nem emberek, csak barakkosok vagyunk. Ha a környéken valami baj történik, mindjárt minket hibáztatnak. Tudja mi van, az állami gondozott mindig csak szégyenkezik. Ha munkát keres, akkor is hátrányban van. Belenéznek a személyi igazolványába, meglátják, állandó lakhelye: *Bál fásor*, mindjárt félrehúzzák a szájukat és elküldik.

A férj, egy fekete hajú fiatalember divatos pólójában egészen olyan, mint egy jól kereső állampolgár. *Kiderül*, tanult szakmája kárpitos, nemrég még a *Defagnál* dolgozott. Két műszakban havi 7000

bruttóért. Most inkább eljár *Szőregre* egy maszek kárpitoshoz besegíteni. Ott tisztességesebb fizetést kap. A feleségtől megtudom, a nagymamáját szerette legjobban, aki falubéli volt, de tavaly meghalt. A szoba berendezését *Mártáék* is az életkezdési segélyből vették. Ez minden állami gondozottnak jár. Kinek több, kinek kevesebb, attól függően, hogyan él, viselkedik, hány éves, van-e munkahelye stb. Az utógondozóval közösen döntik el, mit vegyenek azon a tíz-, húsz-, harmincezer forintot, amit az intézetből kilépve kapnak.

A *Gyivi igazgatójával, Galambos Lászlóval* azokról a lehetőségekről beszélgettünk, amiket az intézet nyújtani tud, s azokról, amiket sajnos nem.

– Országos gond: az állami gondozottakból lesznek az állás nélküli otthonlanok – mondja az igazgató. Úgy hiszem, az önkormányzatoknak kellene ez

ügyben lépni. A sokat emlegetett életkezdési segéllyel semmit, vagy alig tud valamit kezdeni a fiatal. A néhány ezer forint legtöbbször a „tanácsi” lakás beugrójára elegendő, a kiutalásra pedig, tudjuk, évekkel kell várni. Évente viszonylag sok pénzt osztunk ki, s mindenkinek csak egy morzsa juthat belőle. Ha az összeget egybe tarthatnánk és szükségelakások vásárlására fordíthatnánk, mindenki jobban járna.

– Az algyői otthonra mennyi jut a költségvetésből?

– Az intézmény hálózatában 128 „visszafogadott” él. Úgy érezzük, sokukat nem lehet egyik napról a másikra az utcára engedni. Az ő gondozásukra hivatalosan tulajdonképpen egy fillért nem kapunk. A kiskorúak pénzéből csipentjük le azt a négyemilliót, amibe a „visszafogadottak” támogatása kerül. A fejkvóta szerint minden gyerekre 210 ezer forint jár az állami költségvetésből évente. Szerencsére a legkisebbek nem kerülnek ennyibe, így valami keveset sikerül a pénzből átcsoportosítani. Pályáztunk is, azt reméltük, az algyői bővítésre kapunk majd valamennyi támogatást, sajnos próbálkozásunkat a Népjelölti Minisztérium elutasította. Nemcsak a barakkokban, de egyik szegedi nővérszálláson is laktak volt állami gondozottak, sajnos az ő helyzetük is bizonytalan, mióta a szállásdíjat 300 forintra 2000-re emelték. Ahol csak hely van, oda próbáljuk a tőlünk távozó nagykorúakat bedugni, hogy ne az utcán kezdjék meg az önálló életet.

Azóta, hogy az otthon, helyesebben szólva a menedékhely lakóitól elbúcsúztunk, jobban értekelem télen hideg, nyáron meleg panellakásunkat. S azon is elgondolkodtam, végül is csupán véletlen, ki hova, milyen körülmények közé születik. *Dániában* például nincsenek árvaházak és szülő nélkül nevelkedő gyerekek, mert évtizedek óta olyan jól működik a szociális védőháló. Nálunk egyelőre sokak kénytelenek beérni a barakkal. S be kell látnunk, még mindig jobb innen indulni, mint az aluljáróból, vagy a pályaudvarról, ahonnan a mi vonatunk még soká érkezik meg Európába.

L. P.